

We komen nu toe aan

e), dat nl. van de vrouw gezegd wordt, dat zij is „de groote stad, die het koninkrijk heeft over de koningen der aarde”. Oogen-schijnlijk ziet die toevoeging er zwaar „politiek” uit. Toch rijzen er bij mij vragen. Want ik zou me kunnen voorstellen, dat zoo gesproken werd van één be-paalde wereldstad, in de oudheid Ninevé, Babel, Assur, in de dagen van Johannes' Rome. Van één be-paalde plaats dus, die van andere plaatsen onderschei-den is. Maar bij de door mij bestreden opvatting ziet men in „de groote stad” niet één stad, die als wereldcentrum fungeert, doch de wereld-staat, het wereldrijk, het wereld-imperium. En men meent dat in dien zin „de groote stad” reeds in de vooraf-gaande hoofdstukken als een bekende grootheid ten toonele is gevoerd. Maar dan versta ik niets van de bijstelling, die ons nu bezighoudt. Want we krijgen dan deze parafrase: de vrouw is het wereldimperium, dat het imperium heeft over de koningen der aarde. Wat is dan nog de zin van deze appositie? Er staat niets in, wat al niet in „de groote stad” lag opge-sloten. De toevoeging schijnt me in dit geval vrij zinloos.

Doch zwaarder weegt me nog iets anders. Het wereldimperium wordt hier in dit hoofdstuk toch ook voorgesteld als het beest met zeven koppen. En Johannes zegt toch nadrukkelijk in 13:3, dat het in één van zijn koppen een doodelijke wond ontving. M.a.w. het imperium stort op een gegeven dag in elkaar, en komt pas later tot ieders verwondering weer overeind. Ik meen — zie daarover breder mijn „De kerk in het eindgericht” — dat dit slaat op den ondergang van het romeinsche rijk. Toen maakte n.l. niet, zooals vroeger bij het einde der andere wereld-rijken, één kop plaats voor een andere, zoodat toch het imperium in een anderen vorm voortbestond. Doch toen viel het beest zelf zieldogend ter aarde: voorloop-pig was er van een wereldrijk geen sprake meer. En ik ben ook van oordeel, dat Johannes in ons hoofd-stuk daarop zinspeelt, als hij in vs 8 en 11 spreekt van het beest, „dat was en niet is”. Doch terwijl het beest dus doodelijk gewond ter aarde ligt om pas later weer op te krabbelen, speelt de vrouw, onver-zwakt, haar rol. Haar ondergang komt pas bij het begin van het achtste imperium. Tusschen den zesden en zevenden kop van het beest is er een periode zónder imperium, doch in dien tijd oefent de vrouw haar heerschappij, evenals tijdens het zevende rijk. Dat maakt het mij onmogelijk om in die vrouw de wereldmacht te zien; want zij was in volle kracht óók toen het imperium naar het scheen voor altijd was te gronde gegaan. Daarom meen ik nog, dat ook dit — naast de vele andere motieven, die ik vroeger reeds noemde — een sterke grond is om tusschen beest en hoer te onder-scheiden, en in de laatste figuur de valsche kerk te zien, die ook in de eeuwen, waarin er geen imperium was, zelf imperiale macht oefende door haar invloed in alle zelfstandige koninkrijken.

f) Als er gezegd wordt tot het volk des Heeren, dat het „van haar moet uitgaan” (18:4vv), dan kan men dit wel verstaan van een wereldstad, doch niet van een wereld-imperium. Want daar kan men niet buiten gaan staan. Iemand kon wel de stad Rome verlaten, evenals de stad Ninevé of Babel; maar nie-mand kon zich aan den greep van het w e r e l d - i m p e r i u m onttrekken. Jozef en Maria konden niet aan de macht van Augustus ontkomen; en dus niet uitgaan „uit het wereldrijk”.

het terrein van het onderwijs en het terrein van de kerk.

Dat bracht met zich mee, dat wij voor ieder terrein weer aparte normen en aparte belijdenissen gingen creëren. In de kerk hadden we de drie Formulieren van Eenigheid als belijdenis. Maar in de politiek gold het Program van beginselen, in in het maatschappelijk leven had het C.N.V. weer een ander beginselpro-gram.

Kuyper heeft dit alles ongetwijfeld niet zoo gewild. Hij heeft zelfs de leuze opgeheven, dat er geen duim-breed in het menschenleven is, waarvan de Christus, die aller Souverein is, niet zegt: Mijn! En in Pro Rego vinden we meerdere dergelijke uitspraken. In zijn ont-zaglijk omvangrijke oeuvre zijn heel wat uitspraken te vinden, die elkaar tegenspreken. S. J. Ridderbos geeft er in zijn dissertatie verschillende voorbeelden van. Het sterkste is Kuyper wel als hij op een bepaald concreet punt den strijd voor Gods Koninkrijk voert. Dan verlaten hem dikwijls zijn theorieën, en bedient hij op dat bepaalde concrete punt trouw Gods Woord. Wanneer we De Heraut lezen uit den Doleantietijd, dan valt het op, dat Kuyper in bepaalde concrete situaties anders spreekt over de kerk b.v. dan wanneer hij aan het theoretiseren is. Maar het funeste is, dat die be-paalde concrete uitspraken van hem in het graf der historie zijn verzonken, maar dat zijn conceptie, als theoretisch geheel, levend is gebleven en verworpen is tot een petrefact, dat thans als onaantastbare waarheid wordt verdedigd.

R. H. BREMMER.

Maar wél wordt deze oproep zinvol, wanneer we bij „de groote stad” denken aan de valsche kerk, een con-crete gemeenschap binnen de wereld. Het is mogelijk om de gemeenschap met haar te verbreken. Daarom wijst dit vers naar het mij voorkomt weer in sterke mate in de richting van de „kerkelijke” interpretatie.

g) kwam reeds aan de orde in mijn vierde artikel bij de afwijzing der culturele opvatting. En feitelijk is daar ook al aangetoond, dat bij de hoer aan de we-reldmacht niet te denken valt. Eenvoudig omdat die macht nog bestaat, nadat de vrouw reeds voor altijd onderging. De politieke struc-tuur staat dan nog overeind. Dan moet men wel con-cludeeren: het was de valsche kerk, die voor altijd werd weggevaagd.

h) Deze vrouw heet dronken te zijn van het bloed der heiligen en het bloed der getuigen van Jezus, 17:6; 18:20, 24; 19:2. Nu is het opvallend, dat in 17:6 een onderscheiding wordt gemaakt tusschen „heiligen” en „getuigen van Jezus”. Ik weet natuurlijk wel, dat ook de N.T.sche geloovigen meermalen „heiligen” hee-ten. Toch komt de vraag bij me op, of we hier bij „heiligen” niet te denken hebben aan de vromen van het Oude Testament. Dat zou niet vreemd zijn in een hoofdstuk, dat zoo sterke trekken van overeenkomst heeft met Daniël 7, wat de tekening der wereldrijken betreft. In datzelfde hoofdstuk van Daniël nu wordt meermalen van de Oudtestamentische vromen gespro-ken als van „de heiligen der hooge plaatsen” (vs 18 in Statenvertaling); Aalders (K.V.) heeft dan wel terecht: „de heiligen des Allerhoogsten”. Dat spraak-gebruik is ook in het N.T. nog aanwezig, zie b.v. Mt. 27:52, waar sprake is van „vele lichamen der heiligen, die ontslapen waren”, die bij het sterven van Christus werden opgewekt. Dan zouden we dus ook in ons vers een indeeling hebben van de geloovigen, enerzijds „de heiligen” van het O.T., anderzijds de „getuigen van Jezus”, als aanduiding van de martelaren van 't N.T. En zouden we dus kunnen concludeeren, dat die „hoer” ook al in de dagen van het O.T. als „valsche kerk” op-trad en zich aan het leven van Gods trouwe kinderen vergreep.

Trouwens, ook al zou deze suggestie met betrekking tot den term „heiligen” niet juist zijn — ik ga daar-aan heusch niet al te veel gewicht verliezen —, dan nóg blijft de these, dat de hoer de valsche kerk is, die ook al in de dagen van het O.T. opereerde, uit de bo-vengevoerde teksten veel steun ontvangen. Immers, uit 18:20 blijkt, dat God in den ondergang der hoer de rekening vereffende die zij had bij de „heilige apos-telen” en bij „de profeten”. Het is „hun” oordeel, dat de Heere aan haar voltrekt. Want, zoo zegt vs 24, „in haar is gevonden het bloed der Profeten, en der heiligen, en al dergenen die gedood zijn op de aarde”. De „profeten”: toch ongetwijfeld de Godsgezanten van het O.T. De „heiligen”: misschien (zie zooveen) de Oudtestamentische vromen. „Al dergenen, die ge-dood zijn op de aarde” zou dan de samenvatting zijn van de Nieuwtestamentische martelaren.

In ieder geval staat vast, dat de vrouw al in de dagen van het O.T. haar rol als moordena-res van Gods knechten en kinderen heeft gespeeld. Nu kom ik even terug op wat ik over II, b opmerkte aan het slot van mijn vijfde artikel. Ik sprak daar in verband met het zitten der vrouw op „zeven koningen” van haar h i s t o r i s c h e positie. Dat de vrouw als hoer en moordenaar op het beest zit, en door dat beest gedragen wordt, is al gezegd; en ook al, dat zij haar functie vervult tot aan de dagen van den acht-sten koning toe. Expres liet ik toen even rusten de vraag, wanneer die vrouw begon op te treden. Het blijkt nu, dat zij ook al haar gruwelijke werk deed in

de dagen van de wereldrijken, de vijf, die reeds zijn verdwenen in de dagen van Johannes. M.a.w. de hoer is een concrete macht, die alle eeuwen door in bond met het beest, en toch daarvan onderscheiden, op-treedt. Nu, wat zijn de profeten niet vertoorned ge-weest op het afvallige Israël, dat het verbond met den Heere brak, en een bondgenootschap aanging met de wereldmachten van die dagen.

Want welke macht was het, die zich aan het bloed der profeten vergreep? Het wereldrijk of de afvallige kerk? Aan het slot van mijn zesde artikel toonde ik al aan, dat Ds Plooy ten on-rechte de meening is toegedaan, dat het altijd de stad, de staat, is, die de terechtstellingen uitvoerde. Niet Rome kruisigde Christus, doch Jeruzalem; niet het imperium, doch de valsche kerk. Maar nu komt daar nog dit bij: Ds P. heeft in zijn betoog over het hoofd gezien, dat de hoer ook in de dagen van het O.T. de profeten heeft gedood. Dat geeft ons opnieuw een draad in handen, om de iden-titeit der „hoer” vast te stellen. Wie pleegde den pro-fetenmoord? Maar weer een aantal teksten:

1 Kon. 19:10: „de kinderen Israëls (!!) niet de Assyriërs!) hebben uw profeten gedood!”

Van wie had Jeremia te lijden? En Amos?

Als Jezus de Farizeën striemt, dan zegt Hij ook (Mt 23:35): „Opdat op u kome al het rechtvaardige bloed, dat op de aarde vergoten is, van het bloed van den rechtvaardigen Abel af tot op het bloed van Za-charia, welken gij gedood hebt tusschen den tempel en het altaar”. Alle moorden die in de dagen van het O.T. op de profeten gepleegd zijn, staan op rekening van het afvallige I s r a ë l ! Zonder bemiddeling van eenig wereldimperium zelfs. Daarom meen ik, dat de vraag: welke macht hebben we onder de vrouw, die de profeten doodde, te verstaan? nooit anders te be-antwoorden is, dan zoo: het was „J e r u z a l e m”, de v a l s c h e k e r k. Ik herinner hier ook nog aan de teksten in het zesde artikel genoemd: Mt. 23:37; Hand. 7:52. Het was in de dagen van het O.T. altijd een k e r k e l i j k e instantie, die „vervolg-de degenen die heilig leefden naar het Woord van God”. Maar laten we nu dan ook eens even de rekening opmaken.

In de dagen van het O.T. is de „hoer” die zich dronken drinkt aan het bloed van profeten en heili-gen: het afvallige Israël, „Jeruzalem”.

In den tijd van J o h a n n e s z e l f z i j n h e t (Openb. 2:9) de Joden, die de gemeente Gods vervolgen, en daarom een „synagoge des Satans” heeten.

In den e i n d t i j d (vs 16) is ook volgens Greijda-nus bedoeld de valsche kerk.

Begin, midden en einde der geschiedenis; m a a r de „hoer” is telkens dezelfde macht.

Misschien verstaat Ds P. nu toch, waarom ik Greij-danus niet volgen kan, als hij de hoer aanduiding laat zijn van telkens weer een andere macht, „nu eens het groote Babylon,..... dan speciaal het Romeinsche we-reldrijk van destijds,..... eenen anderen keer echter eene andere incorporatie van de wereldmacht, en ein-delijk..... het pauselijke Rome.....” (K.V. 252).

Ik stel daartegenover: al vertoont de valsche kerk zich telkens in een andere gedaante (bij Ahab anders dan in de dagen van Johannes, en tegen den tijd van den Antichrist weer anders), d e v r o u w i s t o c h een constante grootheid, evenals het beest een constante grootheid is. Ze is altijd van het beest onder-scheiden, hoewel ze daarop „zit”.

Trouwens, indien de „hoer” nu eens dit is, en dan weer dat, hoe zou men dan ooit kunnen voldoen aan de vermaning: „Gaaf uit van haar”? 't Laatste is pas mogelijk, wanneer ze altijd dezelfde grootheid verte-genwoordigt.

B. H.

„Alle burgers en inwoners en landgenooten....”

KERKELIJK LEVEN

Zooals we zagen wil prof. Zuidema geen „tyrannie der zichtbare, institutionele kerk”. Wij ook niet. En óók de Heer Zijlstra heeft er natuurlijk geen seconde aan gedacht. Laat staan: ook maar een syllabe eraan gewijd.

Hoe komt het nu, dat prof. Zuidema meent, dat de heer Zijlstra bepléit, wat volgens óns dezen niet eens in het hoofd gekomen is?

Het ligt o.i. hieraan, dat de heer Zijlstra aan de b e l i j d e n i s weer de plaats toekent, die zij zelf wil hebben, en die ook Calvijn eraan toegekend wil zien, terwijl prof. Zuidema haar een plaats toekent, die niet diegene is, welke zij zelf innemen wil, noch die welke Calvijn haar toedacht. De door Zijlstra be-geerde opvoering van erkenning der heerschappij van het W o o r d G o d s, zooals het voor ons besef ons Gods werkelijkheden heeft bekend gemaakt, die noemt prof. Zuidema „tyrannie der zichtbare institu-taire kerk”. Want de eisch van terugkeer naar de be-lijdenis, daar hebt ge het fijne puntje, is volgens prof. Zuidema „een INTERNE KERKZAAK” (brochure, bl. 16).

Let wel, de EISCH om terug te keeren naar de be-lijdenis is volgens Zuidema „interne kerkzaak”.

Dat staat er duidelijk. Toen nl. de heer Zijlstra beweerde, dat de A.R. Partij

in het verleden profeteerde, dat KERK, STAAT en MAATSCHAPPIJ terug moesten naar de GEHOOR-ZAAMHEID aan het Woord des Heeren en aan de aloude belijdenis (gehoorzaamheid dus AAN de belij-den) der Reformatie, toen haastte prof. Zuidema zich, te verzekeren, dat de A.R. Partij alzo NIET en NOOIT geprofeteerd had. Die partij, zegt Zuidema, heeft b.v. nooit „geprofeteerd”, dat de kerk terug moest naar Schrift en belijdenis. Die partij deed dat niet, omdat zij zich hield aan haar p o l i t i e k e roeping, en dus zich niet m e n g d e i n d e interne kerkzaak. M.a.w. de kerk mag alleen aan de kerk den eisch van terugkeer naar de Schrift en de belijdenis voorhouden. Zij mag het niet aan de politieke partij doen. Noch aan de maatschap-pij. Ze mag niet eens den eisch stellen. De terreinen blijven van elkander af. De maatschappij mag het ook niet aan de politieke organisatie doen. Noch de poli-tieke partij aan de maatschappij. De kringen blijven van elkander af. En met zulke opvattingen meent prof. Zuidema in het voetspoor van Calvijn te gaan.

We hebben nog maar eens Calvijn zelf opgeslagen. We lezen in C. R. 9, 693/4 bij hem een opschrift boven de Belijdenis van het Geloof, dat alle burgers en inwo-ners van Genève en onderdanen van het land moeten zweren te bewaren en te houden, Confession de la Foy

laquelle
bietz du
socialiste
men — 2
dan nie
ik geloof
een „inte
volutiona
over sch
ik ben da
voegen:
meer is
sie staat
derdanen
over het
belijdenis
alleen o
rieure de
straten,
begrenze
velen va
strijden

We ga
„A a n
gesproke
accordee
715.

We lez
belijdenis
roept, d
maar ool
met haan
gehoorza
van God
hun „Ph
vigen, is
van wat
85v.

Me du
betecken
voor zij
heid het
zoo fel b
doen. I
recht, c
keer naa
vijn, teg
Kleinen
o o g o
te luiste

En da
rannie” l
de tyrann
zijn steed
De afs
heeft ui
onderdeu
We dei
gen”.

„tyranni
dema er
„begil
lijk, dat
was, en
meteen v
H. Ge e
begint b
meer, on
zichtbare
zijn „t o
dat begi
rannie, u
ring”,
denden
„V e r a
Maar
te m a
te zien.

Als b
schen, e
komment
ZONDE
afgoud.

Nu be
Woord a
het bijzo
bekteede
als zelfa
sen) ver
met het
gewone
dan b e
bedienba
hun eige
Ik dacht
weer de
gaten h
misbruik
zeggen:
len naan
Woords,
des lever
minste i
en 32, en
ómdat b
verstaan